

PTÁČATA V rozebraných zobáčcích vlaštovčat je dobře vidět oranžová ústní dutina. Dospělosti, tedy druhého roku života, se dožije asi jen třetina těchto ptáčat. Největší ztráty mají vlaštovky během prvního tahu a na zimovištích.

Ze života **ODVÁŽNÉ** *vlaštovky*

Přeletět přes Alpy do Afriky a na jaře se zase trefit pod střechu vaší stodoly vyžaduje kuráž a vytrvalost... Možná víte, proč vlaštovky létají nad vodou i jak se liší od svých příbuzných břehulí a jiříček, ale dozvíte se i intimnější věci...

TEXT ŠÁRKA DRBOHLAVOVÁ

JEDNA VLAŠTOVKA JARO NEDĚLÁ, ALE KDYŽ UŽ SE VAŠI VĚRNÍ PODNÁJEMNÍCI ZABYDLÍ VE CHLÉVĚ I POD PERGOLOU, NENÍ POCHYB, ŽE JE TADY!

FOTO SHUTTERSTOCK.COM

SPOLEČENŠTÍ PTÁCI Vlaštovky je zábavné pozorovat. Jestli se bojíte, že vám znečistí stěnu nebo zem, přidejte jim pod hnízdo prkno. K dostání jsou také umělá hnízda, protože když nepří, chybí ptákům na jejich stavby kaluže s mokrou hlinou.

DLOUHÝ VIDLICOVITÝ
OCÁSEK, JÍMŽ PŘI
LETU MANÉVROJÍ, JE
NÁPADNÝ U DOSPĚLÝCH
SAMEČKŮ.

1

1/ VZHLED Vlaštovky jsou shora leskle modročerné a mají červenohnědé hrdlo. Loví hmyz ze vzduchu, proto mají krátký zobák, dlouhá úzká křídla a vykrojený dlouhý ocas. **2/ HNÍZDĚNÍ** Dvakrát za sezonu hnízdí jen polovina samic. Den po dni kladou průměrně 5 vajíček a vysedí je. Pak už o mláďata pečují společně se samečkem.

2

3

Uíte, jak vypadá původní domov vlaštovek? Jsou to otevřené krajiny se stády velkých zvířat – v jihovýchodní Evropě nebo Asii loví hmyz, který stáda doprovází, a hnízda si tam staví ve skalách. Vlaštovky se ale časem dovedly dobře přizpůsobit změnám krajiny, a tak dnes u nás provázejí hlavně člověka. U nás se udržují především díky venkovským stavbám. Nejraději mají místa uvnitř – otevřené stáje, kůlny, pergoly, stodoly nebo chodby domů pod přístřešky. Hnízda si staví ale i v dutinách stromů, pod mostem, ve městě na sídlišti... většinou mimo váš dosah.

RODINA NA PRVNÍM MÍSTĚ

Vlaštovky u nás hnízdí buď samostatně, nebo v koloniích, z Afriky k nám přilétají v průběhu dubna a v září až říjnu se vracejí na zimoviště. Samci jsou na místě hnízdění dříve a mají variabilnější dobu přiletu. Když dorazí samice, snaží se je lákat k páření pomocí namlouvacích rituálů. Vlaštovčí pár staví hnízdo společně 8 až 9 dní, ale někdy i celý měsíc. Spolupráce vypadá tak, že buduje hlavně samička, samec sem tam přináší materiál – na okrajích louží sbírají oba hliněné kuličky a švitoří okolo. Stavba hnízda vyžaduje spoustu úsilí a energie a navíc je třeba odhánět vetřelce. Když samička naklade vajíčka, zahřívá je asi dva týdny. Poté, co se mláďata vylíhnou, krmí je tři neděle oba rodiče. Přitom nelétají dál než půl kilometru, a když potomci vylétnou z hnízda, ještě je pár dnů přikrmují. I potom se mláďata vracejí do hnízda na noc nebo si jen odpočinout. Když jsou v červnu samostatná, rodiče mohou začít hnízdit podruhé. Možná jste v létě pozorovali u hnízda víc ptáků. Je to tím, že někdy mláďata z první snůšky pomáhají

FOTO SHUTTERSTOCK.COM, ARCHIV

3/ HEJNA Koncem léta pozorujeme, jak vlaštovky posedávají na drátech. Na noc pak zalétají i s břehulemi do křovin a rákosí. **4/ ZKUŠENÍ VPŘED** První jarní vlaštovky jsou zpravidla starší ptáci. Mladší přilétají později.

4

krmít druhou várku sourozenců. Výjimečně se stane, že vlaštovky hnízdí potřetí, ale mláďata vyvedená na konci srpna a začátkem září nestačí vyspět a nemusí přežít první tah. Nebo se na cestu nevydají, protože se schovají do vyhřátého chléva, a s nastupující zimou zahynou. Mladé vlaštovky, výrostci z první a druhé snůšky, tvoří od poloviny července hejna, v nichž tráví život do dalšího hnízdění. Na podzim se k nim přidávají dospělí ptáci. „Vlaštovky jsou společenské nejen na hnízdišti,“ říká ornitolog Tomáš Grim. „Před odletem se shromažďují do stovkových až – výjimečně – mnohatisícových hejn. Ta nocují v rákosinách nebo křovinách na podmáčených místech a pak odlétají do zimoviště.“

Určitě jste někdy pozorovali, jak vlaštovky rychle letí a obratně přitom chytají hmyz. Jsou to mouchy, pestřenky, pakomáři, plošnice, mšice, létající mravenci a brouci. Ptáci se soustřeďují tam, kde je hmyzu nejvíc, třeba nad sečenými plodinami nebo, když je chladno, nad vodou. Na ni jsou vlaštovky vázané stejně jako jejich příbuzní – břehule a jiříčky. Loví u ní i nocují. Zajímalo nás, co se v jejich životě v poslední době změnilo. „Vlaštovky se při migraci i hnízdění řídí podle teplot. Ty v posledních desetiletích stoupají a ptáci je vlastně kopírují,“ říká

Migrace a vazba na domov

TOMÁŠ GRIM, ornitolog, cestovatel, birdman, www.tomasgrim.com

Kam létají naše vlaštovky zimovat?

Evropské vlaštovky zimují v subsaharské Africe. Převážně během 20. století označili naši kroužkovatelé skoro čtvrt milionu vlaštovek, ty jsou tedy jedněmi z nejvíc kroužkovaných opeřenců u nás. Přesto je úspěšnost zpětných hlášení z afrických zimovišť velice malá, jde o jednotlivé případy. Naše vlaštovky byly zaznamenány jižně od rovníku, nejdále v Jihoafrické republice.

Vracejí se stále na stejné místo?

Ano, patří k ptákům s největší věrností jak místu vylíhnutí, tak místu hnízdění. Pokud

meziročně změni svou adresu, tak spíše v řádu stovek metrů.

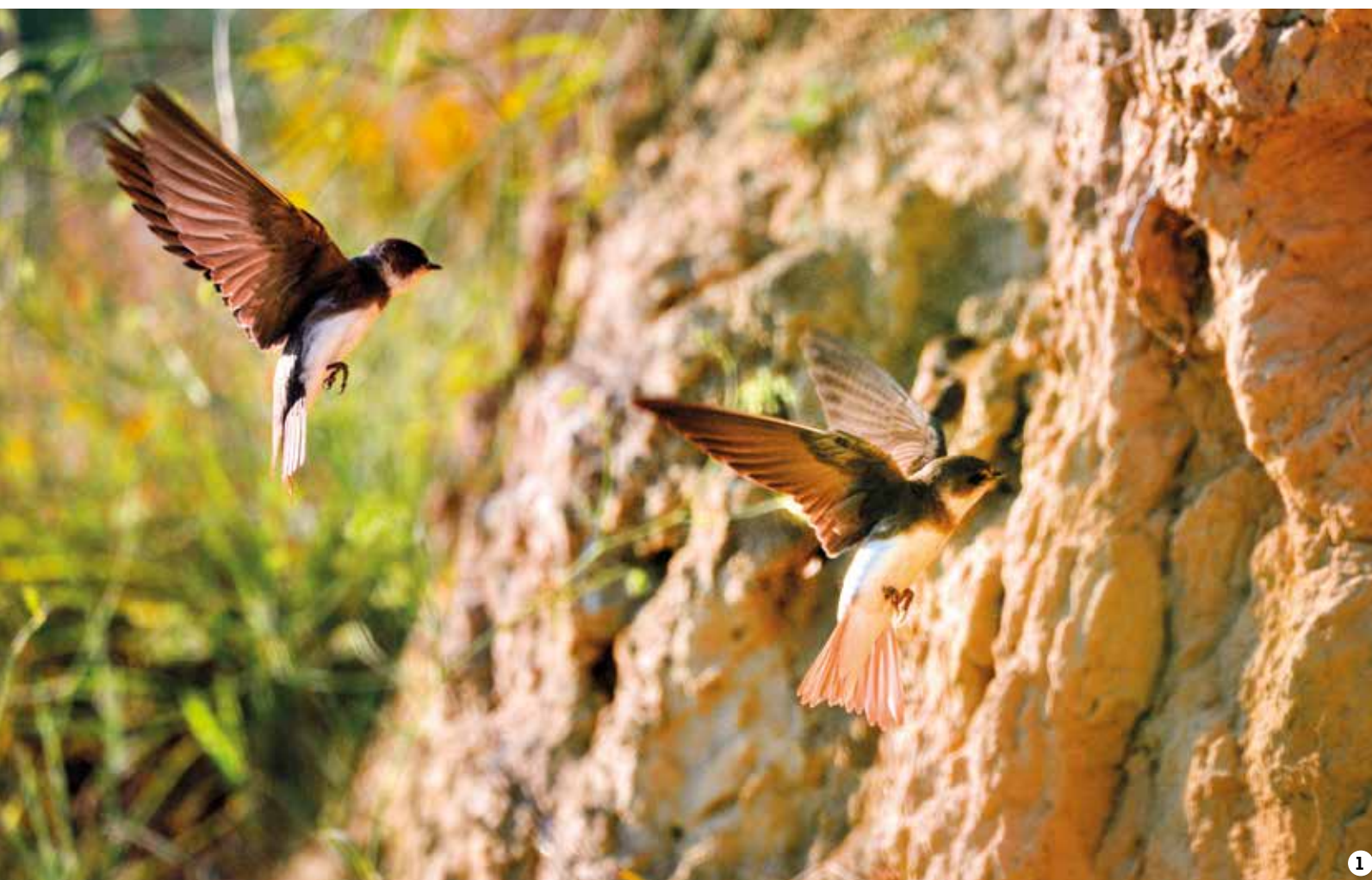
Čím vlaštovkám sami nejvíc škodíme?

Protože se vlaštovky vracejí na stejná místa, škodí jim odebírání starých hnízd. Málokdo ví, že je to protizákonné – pro fyzické osoby hrozí pokuty až 100 000 Kč. Stejně tak je porušením zákona bránění v hnízdění, třeba vyvěšování cedéček a podobně.

Když zahnízdí vlaštovka pod střechem, měli bychom ji co nejméně rušit, nebo jí běžný lidský provoz nevadí?

Vlaštovky můžou výjimečně zahnízdít i v poměrně rušných

ulicích, například když nájemník zapomene zavřít okno do kočárkárny. Typicky jsou ale méně městské než třeba jiříčky, které se staly Ptákem roku 2020, což vyhlašuje Česká společnost ornitologická. Platí to, co pro jakýkoli jiný ptačí druh: jakémukoli nadměrnému rušení, třeba zvědavým pozorováním z přílišné blízkosti, bychom se měli vyhnout. Pokud zůstává běžná aktivita v okolí vlaštovčího hnízda stejná jako před tím, než začaly vlaštovky hnízdit, nemělo by jít pro tyto opeřence o problém: vždyť si místo k hnízdění vybrali sami.

1

1/ BŘEHULE ŘÍČNÍ Patří do kategorie téměř ohrožený druh. Samec i samice jsou na horní straně těla hnědí, na spodní bílí. Charakteristickým znakem je zemitě hnědý příčný proužek na hrdle a mělce vidlicovitě vykrojený ocas. Mezi vyhlášenými letci jsou nejmenší. Hlubí hnízdní nory v příkrých březích řek, opuštěných pískovnách, cihelnách. Létají s menší elegancí než vlaštovka nebo jiříčka.

2

2/ JIŘIČKA OBEČNÁ Má bílý kostřec (místo nad ocasem). Na ocase nemá protažená krajní rýdovací pera jako vlaštovka. Zvláštností jsou bíle opeřené běháky až k drápům.

Tomáš Grim. „Za poslední asi půl století se ze zimoviště vracejí o týden, i více, časněji. Když je tepleji, samice si dovolí klást víc vajec.“

VLAŠTOVKOVITÍ

Všichni vlaštovkovití – vlaštovky, jiříčky a břehule – nejsou zdatní pěvci, spíš švitoří. Jiříčky ale poznáte podle kontaktních hlasů a třepotavého letu. Mají podobná hnízda jako vlaštovky, ale staví je vně staveb, jsou uzavřená s malým vchodem nahoře. Vlaštovky si budují otevřená miskovitá hnízda, mezi horní hranou a stropem bývá 5cm mezera. Možná vás překvapí, že se jiříčky mohou křížit s vlaštovkami i břehulemi, stačí letmé setkání na drátě. Mezi druhového křížence vlaštovky obecné a jiříčky obecné pojmenovali naši ornitologové vlastička nebo jirivka. Po vlaštovce má červenavé hrdlo s tmavým pruhem, po jiříčce bílý kostřec a částečně opeřené nohy. Jako každý kříženec to ale nemá mezi ptáky jednoduché. 🐦